
УДК 811.16:004.9

Алла Таран

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «МОВОЗНАВСТВО І СИСТЕМИ СЛАВІСТИЧНОЇ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ – СЬОГОДНІ Й ЗАВТРА»

Міжнародна наукова конференція «Мовознавство і системи славістичної бібліографічної інформації — сьогодні й завтра», що відбулася у Варшаві 4 — 5 жовтня 2018 року, є традиційним заходом, який Інститут славістики ПАН організовує разом зі Славістичною фундацією, Комісією з лінгвістичної бібліографії при Міжнародному комітеті славістів, Робочою групою «Цифрова славістика» консорціуму DARIAH-PL — польської науково-практичної інституції з цифрової гуманітаристики. Інститут української мови НАН України з Польською академією наук пов'язує давня співпраця, яка з 2015 р. триває в рамках Угоди про наукове співробітництво між двома академіями. У 2018 р. продовжено виконання двох спільних наукових проектів: «Онлайн-бібліографія світового славістичного мовознавства» і «Лексичні, словотвірні та фразеологічні інновації в сучасних слов'янських мовах» (координатори — д-р П. Ковальський і д.ф.н., проф. Є. Карпіловська).

Протягом двох днів відбувалося активне обговорення ключових теоретичних і практичних проблем створення й розбудови сучасних інформаційно-пошукових бібліографічних систем із гуманітаристики, передусім питань поповнення та впорядкування мови ключових слів Базисного світового слов'янського мовознавства iSybislaw. Міжнародна наукова

© А.А. ТАРАН, 2018

конференція об'єднала вчених з Білорусі, Болгарії, Польщі, Росії, Словаччини, України, Чехії, які працюють у галузі цифрової гуманітаристики. На секційних засіданнях було виголошено 17 доповідей.

На початку конференції голова Центру славистичної інформації Інституту славистики ПАН д-р П. Ковальський закликав присутніх вшанувати хвилиною мовчання світлу пам'ять члена-кореспондента НАН України, доктора філологічних наук, професора Ніни Федорівни Клименко, Людини з великим серцем і щедрою душею, видатного вченого-слависта, яка впродовж тривалого часу брала активну участь у науковій співпраці з Інститутом славистики ПАН.

Із вітальним словом до учасників конференції звернулися заступник директора з наукової роботи Інституту славистики ПАН проф. О. Кравецька, присутніх також привітали від Славистичної фундації секретар Я. Банасяк, член Президії З.Е. Рудник-Карватова та від Посольства України в Республіці Польща — радник Микола Ярмолюк. Пан Ярмолюк відзначив вагомість розвитку міждержавного наукового співробітництва, зокрема контактів між академіями наук, та вручив подяку за великий внесок у розбудову наукових зв'язків між Україною й Польщею від Посла України в Республіці Польща пана Андрія Дешиці д-ру З.Е. Рудник-Карватовій та д.ф.н., проф., Є. Карпіловській.

Наукову програму конференції розпочала **Є. Карпіловська** (Київ) доповіддю *«Перспективи розвитку українського модуля в складі інформаційно-пошукової системи iSybislaw»*. Доповідачка висвітлила стан і невідкладні завдання вдосконалення українського модуля iSybislaw у трьох його складниках: тексти, їхні бібліографічні описи (короткі й удокладнені) та українські ключові слова, передусім мовознавчі терміни. Окрему увагу вона приділила створенню нового модуля системи iSybislaw — Банку слов'янської лінгвістичної термінології.

Є. Волкова (Мінськ) у доповіді *«Конфронтативний, порівняльний, зіставний — динаміка термінів і її ілюстрування в ключових словах до бібліографічних записів в iSybislaw»* окреслила репрезентацію обраних термінів у слов'янських наукових лінгвістичних текстах різних періодів та дослідила їхню функціональну вагу в них для оптимізації пошуку відповідних джерел.

Л. Кислюк (Київ) доповідь *«Розбудова парадигматики лінгвістичної термінології в інформаційно-пошуковій системі iSybislaw: погляд користувача»* присвятила обговоренню можливостей використання наявних словників, зокрема тезаурусів, лінгвістичних термінів для побудови й удосконалення класів еквівалентності ключових слів системи iSybislaw. Доповідачка підкреслила важливість врахування різноманітних змістових зв'язків між термінами для створення Банку слов'янської лінгвістичної термінології.

З.Е. Рудник-Карватова (Варшава) за предмет своєї доповіді *«Можливості оптимізації пошуку інформації в системах, що використовують мову ключових слів (на прикладі інформаційно-пошукової системи iSybislaw)»* обрала проблему оптимізації пошуку інформації в iSybislaw з урахуванням

функціональності, активності й повноти подання відомостей про зміст джерел у мові ключових слів цієї системи. Окрему увагу було приділено добору ефективних засобів для формування класів еквівалентності термінів і визначення термінів з найвищою преференцією для позначення певних понять.

Доповідь **Г. Цихуна** (Мінськ) «*Національна специфіка лінгвістичної термінології та уніфікація її поняттєвої бази в славістичній бібліографії*» подала аналіз специфічних лінгвістичних термінів на зразок *інфільтрація, трясанка, суржик* та їхні можливі поняттєві ніші в проектованому банку лінгвістичної термінології. Докладно обговорено роль метафори в слов'янській лінгвістичній термінології та національну, зокрема білоруську та українську, специфіку її проявів.

Докладний огляд часопису «Південнослов'янський філолог», заснованого 1913 р., в доповіді «*Щорічна бібліографія журналу «Південнослов'янський філолог» — огляд її походження, значення для південнослов'янського мовознавства та її потенціал як основи для лінгвістичної бібліографічної бази даних*» здійснила **А. Голубович** (Белград). Доповідачка обстоювала думку, що щорічна лінгвістична бібліографія є найбільш надійним джерелом бібліографічних даних, зокрема про розвиток мовознавчої думки та термінології у Сербії. Аналіз цієї друкованої продукції забезпечує об'єктивність моделювання стану сербської мовознавчої традиції і сучасної практики в цифровому просторі.

Про значення інструментарію ключових слів як зручного інструменту для індексування й пошуку інформації, критерії їхнього добору для повноти пошуку й усунення «інформаційного шуму» йшлося в доповіді **В. Бабіка** (Краків) «*Контроль ключових слів в індексуванні та пошуку інформації*».

Ю. Бегілова (Братислава) в доповіді «*Бібліометричні індикатори в словацькій лінгвістиці й можливості їх використання*» зосередила увагу на застосуванні методів бібліо- та наукометрії в словацькій лінгвістиці. Автор запропонувала найбільш відомі бібліометричні індикатори й продемонструвала важливість їх для оцінювання якості наукових публікацій.

А. Таран (Черкаси) в доповіді «*Мовна динаміка в джерелах і ключових словах інформаційно-пошукової системи iSybislaw*» порушила питання про потребу впорядкування й уніфікації термінів неології як самостійної лінгвістичної дисципліни сучасної славістики в мові ключових слів системи iSybislaw. Зокрема, підкреслено необхідність урахування змістових відношень між термінами, які засвідчують поглиблену семантизацію певних понять неології.

У спільній доповіді **Я. Банасяка** і **П. Ковальського** (Варшава) «*Оптимізація наукових праць з погляду пошукових систем та позиціонування (англ. SEO) й збільшення присутності наукової праці у мережі*» порушено проблеми якомога оптимальнішого представлення наукової праці в мережі Інтернет з урахуванням спектру її можливого пошуку й доступу до неї користувачів. Доповідачі наголосили на зростанні ваги такої оптимі-

зації подання наукових джерел для їхнього належного оцінювання в на-укометричних базах.

І. Лучкув (Вроцлав) в доповіді «*Традиція — адаптація — інновація? Навколо проблем еквівалентності граматичних термінів у слов'янських мовах*» зацікавила присутніх проблемами змістової еквівалентності граматичних термінів, зокрема польських, російських та українських, пошуку їхніх відповідників у різних слов'янських мовах. Окрему увагу доповідачка приділила термінам — міжмовним омонімам та можливостям перекладу термінів.

Доповідь **О. Остапчук** (Москва) «*Слов'янська соціолінгвістика в цифровому просторі*» представила формально-семантичні відношення між термінами на позначення соціолінгвістики як наукової дисципліни в інформаційно-пошуковій системі iSybislaw. Унявнено як дублетність, так і дедалі більші змістові розходження в таких термінах, потребу в їхній аспектуалізації та відмежуванні від термінології соціології мови.

Я. Вахтарчик (Братислава) в доповіді «*Динаміка мовних норм та її відображення в сучасних лінгвістичних концепціях*» звернула увагу на взаємозв'язок тенденцій розвитку словацької, чеської й польської мов із динамікою їхніх мовних норм. Основним показником літературного стандарту в аналізованих мовах є, на думку доповідачки, критерій мовної правильності.

Л. Ричкова (Гродно) в доповіді «*Спеціалізована мовна база даних на основі текстів регіональних білоруських газет*» ознайомила присутніх із технологією створення корпусу текстів, специфіку якого зумовлюють автентичні тексти інтернет-версій газет Гродненщини, що подають взаємодію білоруської та російської мов.

Доповідь **Ю. Романюк** (Київ) «*Категорія роду дієслівної дії у слов'янських мовах*» присвячено особливостям розбудови категорії родів дієслівної дії в українській мові в зіставленні з польською та російською мовами. Підкреслюючи спільне в структуруванні цієї мовної категорії, доповідачка окрему увагу приділила специфіці її проявів у різних слов'янських мовах, зокрема засобам вираження певних значень роду дієслівної дії.

І. Остапова (Київ) у доповіді «*Індекс друкованих і цифрових словників*» розглянула технології індексування мовної інформації в різних лексикографічних системах, над якими працюють в Українському мовно-інформаційному фонді НАН України. Зокрема, доповідачка продемонструвала можливості пошуку відомостей про мовні одиниці в цифровій версії тлумачного «Словника української мови» в 20 томах.

У спільній доповіді **Д. Благоевої** (Софія), **Р. Тимошука** (Варшава), **В. Сосновського** (Варшава) «*Неофразеологія болгарська, польська та українська і корпуси*» викладено особливості активних фразеологізмів у слов'янських мовах різних груп: південній (болгарська мова), західній (польська мова) й східній (українська мова); визначено джерела поповнення фонду фразеологізмів у трьох мовах та роль корпусних технологій у дослідженні динаміки слов'янської фразеології.

На конференції відбулася плідна конструктивна дискусія з порушених проблем, жвавий обмін думками й інформацією про стан розбудови системи *iSybislaw* та цифрової славістики в слов'янських країнах загалом.

5 жовтня українська делегація відвідала Посольство України в Республіці Польща, де їх привітав радник посла пан Микола Ярмолюк та інші працівники посольства. Під час зустрічі відбулася зацікавлена розмова з дипломатами про перспективи культурного й наукового співробітництва між Україною та Польщею. Конференцію записано на відео, з яким зацікавлені можуть познайомитися за адресою: www.youtube.com/watch?v=. Усі виголошені доповіді невдовзі мають з'явитися друком у спеціальному томі, видання якого здійснить Інститут славістики ПАН.

Статтю отримано 31.10.2018

Alla Taran

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky, Cherkasy

INTERNATIONAL CONFERENCE “LINGUISTICS AND SYSTEMS OF SLAVONIC BIBLIOGRAPHIC INFORMATION – TODAY AND TOMORROW”

The International Conference “Linguistics and Systems of Slavonic Bibliographic Information — Today and Tomorrow” was held in Warsaw on October 4 — 5, 2018. The subject of the reports was not only a theoretical and practical analysis of the systems of Slavonic bibliography, but also general issues of linguistics, lexicography and body linguistics. The reports of the Ukrainian delegation raised the problems of improving the Ukrainian module *iSybislaw*, streamlining and unifying the terms. Other reports analyze various aspects and problems of Slavic linguistics in the digital environment, national peculiarities of the Slavic languages, the need to create a Bank of Slavic linguistic terminology. Interested persons can get acquainted with the materials of the conference on the Internet.

Keywords: *digital Slavic studies, language database, iSybislaw, national module, information retrieval system*